

EGYENLŐSÉG

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

ZSIDÓ FELEKEZETI ÉS TÁRSADALMI HETILAP.

Előfizetési feltételek:

Budapest, VI., yáczy körút 23

SZERKESZTI

hová minden küldemény intézendő.

SZABOLCSI MIKSA.

Egész évre házhoz küldve ... 8 frt.—
Félévre ... 4 „—
Negyedévre ... 2 „—
Egyes szám ára 16 kr.

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

Tartalom: A zsidó jogviszonyok tekintettel az áttértek gyermekeire. Irta: Feleki Béla, budapesti ügyvéd. — Bécs veszedelme. — Körrendelet az utólagos anyakönyvelések tárgyában. — Magyar alapítványok bécsi intézetben. — Sir-Hasirim nem a biblia-kritika szerint. Friedliebner Ignác, szolnoki főrabbitól. — A zsidó erkölcs-tan alaptételei. Hochmuth Ábrahám, veszprémi főrabbitól. — „A házaló és fia.” Eredeti beszély. Irta: Viola Miksa. — Előfizetési felhívás. — Heti naptár. — Hazai hírek. — Külföldi hírek. — Szerkesztői üzenetek. — Hirdetések.

Jogviszonyaink, tekintettel az áttértek gyermekeire.

A zsidó hitfelekezet jogviszonyai tekintetében Magyarországon chaoticus zürzavar uralkodik. Felekezetünk ügyeit néhány régi helytartó-tanácsi rendelet, patens és miniszteri rendelet szabályozza, melyeknek jó részét még azon politikai hatóságok sem ismerik, kik zsidó felekezeti ügyekben dönteni hivatvák.

Jogviszonyaink ezen rendezetlenségének következményei legérezhetőbben akkor nyilvánulnak, mikor felekezetünk az egyik vagy másik keresztény hitfelekezettel jó vonatkozásba és ezáltal az egyeseknek családi állása vitássá válik. Az ilyen alkalmakkal a felekezeti és szaklapokban is számos felszólalás történik, a melyek azonban, az eddigi tapasztalat szerint, nem hogy elősegítenék a vitás kérdés tisztába hozatalát, hanem ellenkezőleg bő táplálékot nyújtanak a fennálló zavaros állapotoknak.

E lapok hasábjain rövid idő óta két esetet beszéltek meg, melyeknek mindegyikében egy törvényes zsidó házasságban élő férj a keresztény hitre tért át, a törvényesen megkötött házasság nem bontatott fel, és a nőnek, aki megmaradt a zsidó hiten, a férj áttérése után gyermeke — mindkét megbeszélte esetben fiu-gyermek — született.

Szerkesztő úr rendelkezésemre bocsájtotta becses lapjának hasábjait, hogy a két esetre nézve mondjam el véleményemet. Miután azon t. szakemberek, kik ezen kérdéshez hozzá szólottak, az ezen eseteknél előfordult mellékkörülményekre is súlyt helyeztek, czélszerűnek talál-

tam a megbeszélte két esetet külön-külön tárgyalni.

A régebbi keletű eset a következő: K. V. zsidóvallású férj F. L. zsidó vallású nővel törvényes házasságban él. 1884-ik évben K. V. a keresztény hitre tér át, a nő ellene a válópert megindítja, a házassági közösséget vele megszünteti és szerelmi viszonyt folytat egy zsidó férfival, kitől 1888-ban fiu-gyermek születik.

Az anya újszülött gyermekét a pesti izr. hitközség anyakönyvébe kívánja bevezettetni, de az anyakönyvvezető a felvételt megtagadja, annak dacára, hogy a már kikeresztelkedett férj kijelenti, hogy a gyermek nem tőle származik, és az anyával vadházasságban élő zsidó férfi az apaságot elismeri. Megjegyzendő még, hogy a házasság elsőfokú, de még nem jogerős ítélettel felbontatott.

Az anya ezen megtagadó határozat folytán kérvényileg fordul Budapest fővárosi tanácsához, hogy fiu-gyermekének a pesti izr. hitközség anyakönyvébe való felvételét rendelje el.

A tanács az „Egyenlőség” mult évfolyamának 20. számában közölt határozat szerint ezen kérelmet megtagadja.

Indokolásában a határozat felemlíti, hogy K. V.-nek F. L.-el kötött házassága még fennálló és tekintettel arra, hogy a férj időközben a helvét hitvallásra tért át, a „fennálló törvények értelmében” a született fiu-gyermek atyja hitvallását követi s így reformátusnak megkeresztelendő, s mint ilyen anyakönyvvezendő.

Exiguus, ki legelőször szolt ezen kérdéshez az »Egyenlőség» hivatkozott számában, helytelennek tartja ezen határozatot, mert nincsen

szabvány, mely azt írta elő, hogy a kiskoru zsidó fiú más vallásra áttért atyját követi.

Az 1868. évi 53. t. cz. csak a *törvényesen bevett* vallásfelekezetekről szól, és ezen törvény 14. §-ának intézkedése, hogy „ha a szülők valamelyike más vallásra tér át, mint a melyet előbb követett, a 7-ik évet még be nem töltött gyermekek némők szerint követik az áttértet“, be nem vett vallásfelekezetre — mint minő a zsidó vallás — nem alkalmazható. Ezen esetben tehát a szülőknek szabadságában áll a gyermek vallását saját akarata szerint megállapítani.

Dr. Sztehlo Kornél, budapesti ügyvéd, ki házasságjogi kérdésekben szaktekintély, az *Ügyvédek Lapjában* ugyancsak hozzá szólott a tárgyhoz és a kánonjog szelleméből, mely nálunk egyházjogi kérdésekben még mindig jus communet képez, következtetve, kétségtelennek mondotta, hogy bármelyik szülő tér is át a keresztény vallásra, a házasságból származó mindkét nemű gyermekeket, bármely korban vannak is azok, meg kell keresztelni.

Budapest főváros tanácsának határozata vagy azt látszik bizonyítani, amit bevezető soraimban mondtam, hogy t. i. az illetékes hatóságok a zsidó jogviszonyokat rendező szabványokat nem ismerik, vagy szerkesztésének pongyolása esik méltó megrovás alá. Mert de lege lata a tanács-határozatnak igaza van. *Az 1790. évi január 22-én 2747. sz. a. kelt helytartótanácsi rendelet akkép szól, hogy ha a zsidó házastársak közül a férj megkeresztelkedik s a megkeresztelése előtt nemzett gyermekek a 7. évet még el nem érték, az atya vallásában nevelendők, ha pedig a nő tér meg s a férj zsidó marad, úgy az ily gyermekek is zsidók maradnak.* Nincs tehát Exiguusnak igaza, ki ily esetre nézve a szülők szabad rendelkezési jogát állítja, de még kevésbé van igaza *Sztehlo* Kornélnak, kinek véleménye szerint, bármelyik házastér is át a keresztény hitre, mindkét nemű gyermekek, bármily koruk legyenek is, megkeresztelendők. A kánonjog a keresztény felekezetük közönséges egyházjoga, de csak addig, míg állami szabványok azt hatályon kívül nem helyezik. A hivatkozott helytartótanácsi határozat még most is teljes érvényben áll fenn és a K. V.-né ügyében hozott 41897/88 számú miniszteri határozatban arra hivatkozás is történik.

A fővárosi tanács vagy nem ismerte ezen határozatot, vagy ha ismerte, úgy arra a határozat indokolásában hivatkoznia kellett volna. Az olyan általános frázisok, mint: a „fennálló törvények értelmében“ indokolást nem képeznek. *De jure* el van döntve a kérdés. Ha a férj ke-

resztény vallásra tér át, míg a házasság fel nem bontatott, nemcsak az áttérés után, de még az áttérés előtt is született és a hetedik életévüket el nem ért gyermekek megkeresztelendők.

K. V.-né esetében azonban még egy nevezetes komplikáció van, melyet figyelmen kívül hagynunk nem lehet.

K. V.-né még a gyermek fogamzása előtt megindította a válópert, s az elsőfoku hatóság a házasságot felbontotta. A gyermek születésekor már keresztényhitű apa megtagadja az apaságot, neki jogában áll ítéletileg kimondatni, hogy a gyermek nem tőle származik, hogy tehát törvénytelen gyermek, és mint ilyen, anyja nevét vegye fel. Az ilyen esetben az anyakönyv kijavittatik, a gyermek, mint törvénytelen születésű, anyja nevére jegyeztetik be, és ha az eset úgy állana, hogy a zsidó vallásu atya megmaradt hiténél, de az anyja kinek gyermekét ítéletileg törvénytelennek mondták ki, tért volna át a keresztény hitre, azonnal elrendeltetnék az is, hogy 30 nap alatt a törvény különbeni alkalmazása mellett stb., a gyermek megkereszteltessék.

A mi esetünkben azonban az anyakönyv kijavításánál azt kellene elrendelni, hogy a gyermek zsidó vallásának jegyeztessék be. Ezt pedig elrendelni nem lehetne, mert hazai törvényeink értelmében, a már egyszer megkeresztelt egyén zsidóvá többé nem lehet.

A kiskoru gyermek törvényes vélelem szerinti atyja megtagadja az apaságot.

Ha arról lett volna szó, hogy egy öt forintos örökséget szerezzen a gyermek, a bíróság gondnokot rendel vala a serdületlen kiskoru részére, hogy annak érdekeit megvédje. A fővárosi tanácsnak is kötelessége lett volna ez esetben a kiskoru jogainak védelméről gondoskodni, az iratoknak a gyámhatósághoz való áttételét elrendelni, hogy mielőtt ezen, a kiskorura nézve fontos kérdésben határozat hozatik, legyen valaki, ki annak érdekeit védje. A kinevezendő gondnoknak rá kellett volna mutatnia azokra a bonyodalmakra, melyek az esetre származhatnak, ha a határozat meghozatik, mielőtt a házastársak végelválását a bíróság elrendelte és a gyermek törvényessége feleit határozott volna; és ezek alapján el kellett volna rendelni, hogy mindaddig, míg a tent érintett kérdések eldöntve nincsenek, a gyermek a tanács által vezetett anyakönyvbe veendő fel, és csak az ügy teljes tisztázása után lesz az illetékes anyakönyvi hivatal a gyermek bejegyzése végett megkeresendő.

A szigorú jog szerint, ismétlem, a főváros tanácsának határozata nem csetik megrovás

alá. De egy politikai hatóságnak az eldöntendő eset valamennyi körülményeit kell tekintetbe vennie, és hozandó határozatának politikai célszerűség és eszélyesség szempontjából sem szabad kifogás alá esnie.

A vallásügyi ministerium, melyhez K. V.-né esete felebbezés folytán jutott, belátta, hogy a tanács határozata, ha summum jus, ugy egyszerűmind summa injuria is, és ugy hiszem ez okból a már hivatkoztam 41897|888. sz. határozatában, melylyel a tanácshatározatot helybenhagyja, szó szerint a következőket mondja: »*miről a tanácsot oly felhívással értesitem, hogy felebbező nővel jelen határozatomnak csak a fentebbiekben előadott részét (t. i. a tanácshatározat helybenhagyását) közölje, mert már most meg kell jegyezni, hogy ezen határozatomnak kényszereszközök alkalmazása mellett érvényt szerezni nem kívánok. A mennyiben tehát felebbező nő nevezett gyermekét az ezennel jóváhagyott tanácsi határozatban kitűzött 30 napi záros határidő alatt jó szándékból meg nem kereszteltetné, és az illető ev. ref. egyházközség anyakönyvébe be nem jegyeztetné, hanem határozatomnak eleget tenni vonakodnék, a főváros közönségének ez iránti újabb jelentését annak idején elvárom.*«

Nem tudom eléggé kiemelni, mily fontosság tulajdonítandó ezen, gróf Csáky Albin vallás- és közoktatásügyi miniszter által aláírt, 1889. évi január 17-én kelt határozatnak.

Fontos ezen rendelet K. V.-né esetére nézve annyiban, mert a miniszter nem csupán a szoros jogszabályt vette tekintetbe, hanem a fennforgó mellékkörülményeket is méltánylandóknak találta; de még sokkal fontosabb azon szempontból, hogy ezen határozat annak bizonyosságát képezi, hogy az új miniszter alatt a vallásügyi-miniszteriumban eddig divott proselytációnál és a minden áron való kikereszteltetés korszaka megszűnt.

Már annyira igénybe vettem a t. olvasó türelmét és még a szatmári esettel is kell foglalkoznom, úgy hogy tán más alkalommal kell bővebben kifejtenem azt, mily fontosság tulajdonítandó a miniszteri határozat általam kiemelt részének, a vallásszabadság és a hazai zsidóság egyenjogúsága szempontjából.

A szatmári eset tényállása, mint az „Egyenlőség“ ez évi márczius 10-iki számában olvasom, a következő:

A törvényes zsidó házasságban élő férfi elhagyja áldott állapotban levő nejét és a keresztény hitre tér át. A nőnek fiugyermeke születik, kit Aradon zsidó rítus szerint körülmeltek.

A tényállást dr. Rosenberg Sándor, aradi főrabbi ur avval egészíti ki, hogy a rituális mütét

végeztét követő napon a szatmári ev. reform. lelkész tiltakozó átiratot küld az aradi főrabbi-nak. A kérdés az, vajjon az ujszülött a reformatus anyakönyvbe vezetendő-e át, avagy helyesen történt-e annak a zsidó anyakönyvbe való bevezetése.

Dr. Rosenberg, aradi főrabbi ur véleménye szerint a szóban forgó gyermek zsidó vallásu, minthogy a megfogamzás idején az atya még zsidó vallásu volt, s az atyának a megfogamzás idején tul bekövetkezett vallásváltoztatása a születendő gyermekre befolyással nem lehet.

A K. V.-né eseténél többször idéztem, az 1790. évi, még most is teljes érvényben lévő helytartó-tanácsi rendelet a felvetett kérdést egészen világosan oldja meg. Nemcsak azon körülmény, hogy az ujszülött figyermek atyja a megfogamzás idejében még zsidóvallásu volt, nem jó tekintetbe, hanem a már megszületett és a 7-ik életévet még el nem ért figyermek is, az atyának a keresztény hitre való áttérése esetén, a keresztény vallásban nevelendők. Nem az 1868. évi 53. törv. cikk analógiája alapján, — mert egy megszorító intézkedést tartalmazó törvényt analógia útján kiterjeszteni nem szabad — hanem a már többször idézett helytartó-tanácsi rendelet értelmében.

Megeshetik tehát az is, hogy egy hat éves fiugyermek, kit már a zsidó hitvallás alapelveivel megismertettek, ezentulra a keresztény vallásban nevelendő, mert atyja, bármily okból is, a keresztény hitre tért át.

Bevezető soraimban felemlitettem azt is, hogy a hozzászólók közül többen, nem hogy a kérdés tisztázásához hozzájárultak volna, hanem a fogalmak összezavarása által annak megoldását még megnehezítették. Az aradi főrabbi ur cikkét sem menthetem föl ezen vád alól. Az előadottak során a szóban forgó cikk több rendbeli, nem egész helyes megjegyzése közzvetve ugy is megczáfoltatott s így azokra viszsztatérni nem kívánok.

A fölszólalás egy részét azonban szó nélkül nem hagyhatom. Egy füst alatt legalább ezzel is tisztába jövünk. A főrabbi ur ugyanis azt állítja, hogy a magyar állam a kereszténynek a zsidó hitre való áttérését «el nem ismeri, sőt törvényellenes bünténynek tekinti.» Aláírom a főtisztelendő ur állításának első részét. A magyar állam (csak hogy nem ép ez alkalommal emliteném ugy, hogy »jog és kultur állam«) nem ismeri el érvényesnek azt, ha keresztény vallásu állampolgár bárhol is a zsidó vallásra tér át, — de »törvény ellenes büntettnek« nem tekinti.

Ha büntetnék tekintené, ugy mindenestre azon büntett volna, a «törvényellenes» mert sehol a világon törvényes büntetteket nem ismernek, csak hogy hazánkban sem törvény, sem rendelet nem létezik, mely egy magyar keresztény állampolgárt büntetni rendelne azért, hogy a zsidó hitre tért át. Nem ismeri el az áttérés érvényességét az állam, de azért azon keresztény, aki a zsidó hitet felveszi, bátran hirdetheti magát zsidónak. Nem görbitik meg ér e még a hajszálát sem.

Az itt tán tulságos bőven tárgyalt két eset eléggé bizonyítja azt, mennyire szükséges volna az ugynevezett »zsidóügyek«-nek törvényhozás útján való rendezése. Ehhez pedig az első lépés, a zsidó hitvallásnak a törvényesen bevett vallásfelekezetek közé való felvétele. Magamévá tiszem *Exiguus*-nak hivatkozott cikkében tett indítványát, hogy „kérvényekkel, melyek e kívánságunkat tartalmazzák, kellene elárasztani állandóan és szívesen a törvényhozást, mindaddig, míg meg nem kapjuk a hazától azt, mit tőle jogosan követelhetünk.“

Dr. Feleki Béla.

Bécs veszedelme.

Az osztrák székvárosban a községi tanácsos (Gemeinderath) tisztje sokkal fontosabb, mint például a budapesti városi képviselő. — Nemcsak azért, mert Bécs lakosságának száma még egyszer oly nagy, mint a magyar fővárosé, hanem azért is, mert míg nálunk a városi képviselők száma egészen 400-ra rug, addig a bécsi Gemeinderathnak mindössze 120 tagja van. És ennek a testületnek, mely hivatva van arra, hogy az osztrák-magyar monarchia legnagyobb, Európa egyik legszebb és legkedveltebb városának ügyeit 3 éven át vezesse, egynehány nap óta majdnem egy *negyedrész*e notorikus antiszemitaiból áll. Kilenczen voltak eddig s ezek is megmérhetetlen kárt okoztak a város fejlődésének, éveken át ki nem köszörülhető csorbát ejtettek a város jó hírnevén; mit fognak a városból csinálni *húszonöten*? Mert annyian vannak már, pedig az első választó testület választása még hátra van.*)

*) Bécsben census szerint szavaznak a választók. A III. választótestület, (kik 5—10 frnyi adót fizetnek) legnagyobbbrészt kisiparosokból és kiskereskedőkből áll s ez 11 taggal szaporította az antiszemita községi tanácsosok számát, a második választótestület (tanítók, hivatalnokok) 5-tel.

A III. választótestület választását követő napon, f. hó 19-én) a bécsi »Neue Freie Presse« első vezércikkében a következőképen nyilatkozik az osztrák fővárost fenyegető eme veszedelemről:

A harmadik választótestületnek Bécs város községtanácsába való, ma végbement választásai leirhatatlanul szomorú eredményt tüntetnek fel. A megválasztott 17 községi tanácsos közül 11 az antiszemita párt híve, a választást megejtett 8 kerület közül 6 az antiszemita jelöltekre adta szavazatát. Sőt még abban a két kerületben is, t. i. az elsőben és a másodikban, melyekben a szabadelvűpárt győzött, aránylag rendkívül csekély többséggel lettek megválasztva annak jelöltjei, és a szavazatok ama tetemes száma, melyet az ellenfél jelöltjei értek, itt is az antiliberális párt térfoglalásáról és izgatásának hathatós voltáról tesz tanubizonyosságot. Fölötte nagy balgaság volna eme tények ékesszólása elől elzárkózni, vagy azokat szépitgetni. Ezuttal nem tehetni szemrehányást a szabadelvű pártnak hanyagsága miatt. Csaknem mindenütt lelkiismeretesen teljesítette polgári kötelességét, miről a választásban való részvételnek Bécsben fölöttébb szokatlan magas számai tanuskodnak. Tehát abban sem lehet vigasztalást keresni, hogy a szabadelvű párt azoknak sorában, akik a választásban nem vettek részt, sok hivat számlál. Nem, őszintén be kell vallanunk: Bécs ez időszert az antiszemita jelszó uralma alatt áll, Bécs közel van ahhoz a ponthoz, hogy teljesen ezen párt karjai közé vesse magát, Bécs autonom jogait Lueger és Pattai diktálása szerint gyakorolja és Bécs csak önmagát vádolhatja, ha ezen állásfoglalás következményei mihamar nyilvánulni fognak sorsában. Mert abban a részben sem szabad magunkat áltatni, hogy az antiliberális pártnak jutott 11 mandatum nem képezi ugyan még a községtanács többségét, hanem az ahhoz vivő utolsó lépcsők egyike. A birodalmi főváros kormányzata, mely nagyobb jelentőségű, mint nem egy királyságnak kormányzata, és a melylyel számtalan életbevágó érdek kapcsolatos, valamint tőle százezrek létkérdése függ, közel van ahhoz, hogy oly emberek kezébe jusson, a kik a községtanács tanácskozásait egyetlen nagy botránnyá tették és beszédeikkel csak a karzat durva tetszését igyekeztek kivívni. Meg kell barátokoznunk a gondolattal, hogy a csapszékek Mirabeau-i fogják tényleg kezükbe ragadni a községi kormányzat gyeplőit és az a tan, hogy a töke ellenség, és kell, hogy azt a közösség üldözze, nemsokára uralkodóvá lesz a községtanács határozataiban is.

Hogy mit jelent ez egy nagy városra nézve, egy oly városra nézve, mely egy nagy birodalomnak szívi melybe a forgalom és gazdasági termelés legdusabb ere, torkolnak és melyből viszont megtermékenyítő anyagot juttatnak el az ország minden részébe: a felől az, a ki nem elfogult és az elítélettől ment, egy pillanatig sem lehet kétségben. Ha az a tan, mely szerint a nagy vállalkozás a népvagyon megrablását, az ipar fejlődése szerencsétlenséget jelent, a kereskedés közveszélyes kereset-

forrás, és a középkor kezdetleges gazdasági állapotaihoz való visszatérés a népboldogítás legfőbb eszményképe: a városi kormányzat uralkodó alapelvévé lesz, — a mint-hogy részben már a törvényhozásba is utat tört magának, — és ha azok az emberek fognak a főváros képviselőjének élén állani, a kik azt vallják, hogy egy ilyen tan a vasutak, a villamosság, a műszaki előhaladás és a legnagyobb mértékben kifejtett világforgalom századában gyakorlatilag érvényesíthető: — akkor a fogyasztásnak föltétlenül bekövetkező csökkenését, a gazdasági hanyatlást, és Bécsnek más, okosabban és észszerűbben kormányzott városok által való tulszárnyaltatását első sorban épen az a lakosság fogja keservesen tapasztalni, a mely ma az urnánál kivivott győzelem mámorában uszik. Természetes, hogy az a sajtószertű vágy, mely sokkal szenvedélyesebben igyekszik a szomszédot károsítani, mint a saját jólétét megalapítani, az ilykép kormányzott közösség kebelében bőséges kielégítést fog nyerni. Az antiliberalis liga szellemétől áthatott városi kormányzat és városi képviselőnek kiváltképp gyakran lesz alkalma, az örületes zsidógyűlöletnek, mely e mozgalom vezérlő eszméje, saját hatáskörében tért engedni, mert senki sem zárkózhatik el az autonóm kormányzattal való sokszoros érintkezés elől és senki sem lehet független a kenyérkereset, továbbá ugy polgári, mint politikai jogainak gyakorlása, valamint kötelességeinek teljesítése terén a községi hatóságtól, mely egyszersmind első fokú politikai hatóság. Vajmi könnyű lesz tehát a zsidókkal, a kik, daczára a felekezetek állami törvény biztosította egyenjogúságának, a bírói hivatal viseléséből, az állami kormányzatból, s a hadsereg magasabbrangu állásaiból különben is tényleg kizárva, a városi kormányzat terén is megéreztetni a pártviszonyokban beállott fordulatot. De az ily siker keltette öröm és elégedettség nem igen lehet hosszú életű. Az antiszemitizmus nem orvosság, hanem bődítőszert, mely a felizgatott szenvedély által, melynek kielégítését igéri, rövid időre elbódíthatja a gazdasági sanyaruság érzetét, de nem gyógyíthatja meg a bajt, és ha a lakosság megízlelte a másoknak való szenvedés okozásában rejlő élvezet édességét, csak annál hatalmasabb lesz aztán a saját szenvedésének kínzó érzete.

Nem ringatjuk magunkat csalódásba az iránt, hogy a politikai mámor közepette lehetséges lenne fogékonnyá tenni a tömeget az iránt, ami a magábaszállásra következni fog. A népek is saját szerencsájüknök kovácsai, és érezniök kell, ha nem is akarnak hallani. De ama számos polgárra nézve, a kik nem vesznek részt az általános örömszajban, a kik tudják, hogy Bécs lakossága, politikai tápláléka mily hallatlan meghamisításának esik áldozatul, fölötte szükséges, e választások hordereje fölül teljesen tisztába jönniök. És ez, a Bécs városára nézve abból folyó legközelebbi következményekkel semmi esetre sincs kimerítve. Talán még kárhuzatosabb, még szomorubb az a visszahatás, melyet eme választások az egész birodalmi politikára, a németiségnek Ausztriában elfoglalt helyzetére, s a liberalizmusra az egész országban váró sorsra gyako-

rolhatnak. Nem kell valami tulságos éleslátás annak felismeréséhez, hogy nem Lueger és Pattai a mesterei annak a mozgalomnak, melyben oly előkelő szerepet játszanak. A községtanács szinpadán megjelenő új alakok zsinórajai más kezekben vannak. Ezt még azok is elismerik, a kik röviddel ezelőtt karöltve haladtak az antiszemita tribunokkal s a kiket, mindenkinek nagy meglepetésére, az utóbbiak hirtelen halálosan meggyűlöltek és a legelkeseredettebben megtámadtak. Ha tudni akarjuk, mit jelentenek a mai bécsi választások, akkor emlékezetünkbe kell idéznünk, hogy Bécs most oly emberek után indul, a kik a felekezeti iskolák visszaállítását irták programjukra. És a felekezeti iskola édes testvére a czéhrendszernek, és a társadalom rendekre való tagolásának. S ha száz új névre keresztelik is, nem más az, mint a régi klerikális rendszer, melyet az előző nemzedék óriási erőfeszítéssel lerázott nyakáról, s mely a jövő nemzedéket, ugy lát-szik, újra boldogítani fogja. Ennek a rendszernek hódol most Bécs; ennek a politikának, mely semmit sem gyűlöl jobban, mint a szabad, erős polgárságot, jelszavait hangoztatja most a főváros. A mai nap igazi győztese nem Lueger hanem Lichtenstein herczeg. Ez lehet büszke a diadalra. Ez mondhatja, hogy megostromolta a liberálizmus várát, s hogy az ellenséges bástyára kitűzte zászlaját. Természetesen el fog következni az a nap, a midőn Bécs mind-ezt belátja és keserves panaszzóval fogja ledönteni oltáiraikról azon bálványokat, a melyeknek most tömjénez, de nagyon félünk, hogy akkor már későn lesz a tévedés jóvátételére gondolni. Deák azt mondá: „Csak azt vesz-tettük el, a mit magunk feladunk.“ Bécs közel van ahhoz, hogy feladja magát, és talán évtizedek sem hozhatják majd vissza azt, ami az őrjöngés egyetlen napján veszendőbe ment.

Körrendelet az utólagos anyakönyvelések tárgyában.

A vallás- és közoktatásügyi m. kir. minisztertől.

10442. szám.

Valamennyi törvényhatóságnak!

Az izraelita anyakönyvi ügy rendezése tárgyában 1885. évi november hó 13-án 1924. eln. sz. a. kiadott itteni szabályrendelet nemcsak a jövőre biztosította az izraelita anyakönyvek helyes kezelését, hanem a mult évek mulasztásait is felderítette, a mennyiben a hadkötelezettségi ügy és a családi jog nem csekély előnyére már ezerekre menő be nem jelentett izr. anyakönyvi eseteknek utólagos anyakönyvezetésére vezetett.

Mint-hogy utóbbi időben tömegesen érkeznek az izraeliták kérvényei utólagos anyakönyvezések elrendelése iránt, egyrészt az eljárás egyöntetűsége, másrészt pedig az elintézés gyorsasága érdekében szükségesnek mutatkozik az ezen ügyekben követendő

eljárás szabályozása, minélfogva rendelem a következőket:

1. Az izraelita anyakönyvvezetők a felekkel szemben csupán a bejelentett anyakönyvi esetek pontos bejegyzésére s az anyakönyvekből kért hű másolatok kiszolgáltatására szoritkozzanak. Ha valamely fél oly születési, házassági vagy halálozási esetről kér bizonyítványt, mely az anyakönyvekben bevezetve nincsen, akkor az anyakönyvvezető a felet utasítsa hogy az illető eset utólagos anyakönyvelése iránt az, illetékes elsőfokú közigazgatási hatósághoz (megyékben a szolgabíróhoz, városokban a polgármesterhez) folyamodjék, de szabadságában áll ezen hatósághoz az anyakönyvvezetőnek is a fél megbizásából folyamodni, mely esetben az anyakönyvvezető a féllal mindazon ténykörülményekről, melyek az anyakönyvi bejegyzés tárgyát képezik, az 1885. évi november hó 13-án 1924. eln. sz. a. kiadott itteni szabályrendelet 12 §-ában felsorolt anyakönyvi rovatoknak megfelelően, jegyzőkönyvet vegyen fel, és azt az őrizete alatt levő összeírásai, körülmételési vagy egyéb feljegyzési könyvekben netán az esetre vonatkozólag előforduló bejegyzések hivatalos másolatával csatolja melyben a fél által megnevezett tanuk nevei s lakásai, az illetékes hatósághoz intézendő kérvény mellé, valamint az eset kiderítésére szolgáló egyéb bizonyító körülmények is előadandók.

2. A szolgabíró, illetve a polgármester a féltől, vagy az anyakönyvvezetőtől beérkező kérvény alapján mindazokat, kik az anyakönyvelendő születési, házassági, vagy halálozási esetről tudomással bírnak, jelesen: a közel rokonokat, tanukat, rabbit, bábát, körülmételőt, haláleseteknél a chevra-kadisa egylet tisztviselőit is, hit alatt kihallgatja mindazon körülményekre nézve, melyek az előző pontban idézett szabályrendeleti szakasz szerint anyakönyvbe bejegyzendők, továbbá az esetre vonatkozólag netán szükséges vagy rendelkezésre álló egyéb bizonyítékokat is (mint p. az állítási lajstromokat) beszerzi s befejezett eljárás után az iratokat határozás végett megyékben az alispánhoz, törvényhatósági joggal bíró városokban pedig a városi tanácshoz betérjeszti.

3. Az alispán, illetőleg a városi tanács az utólagos anyakönyvelés iránti kérelem fölött érdemben határoz, esetleg újabb vizsgálatot, vagy a vizsgálat kiegészítését rendeli el.

A kérelem teljesítése esetében az illetékes izr. anyakönyvvezetőnek meghagyandó, hogy az esetet — a meghagyásban az anyakönyvi rovatoknak megfelelően feltüntetendő adatok szerint — az általa vezetett anyakönyvekbe, a meghagyás vételekor, folytatólagos tételszám alatt vezesse be, s az engedélyező határozatot a vonatkozó anyakönyvi tétel „jegyzet” rovatában jegyezze fel.

A visszautasító határozat ellen 15 nap alatt felfolyamodásnak van helye. A felfolyamodással az

iratok, végelintézés végett, hozzám terjesztendők fel.

4. Az izraelita anyakönyvvezetők az utólagosan bevezetett de korábbi évekből származó anyakönyvi esetekről külön, évszerinti nyilvántartási könyvet is vezessenek, melyek segítségével egyrészt az utólag anyakönyveltekre vonatkozó hiteles anyakönyvi bejegyzések könnyen feltalálhatók legyenek, másrészt pedig a korábbi években született egyéneknek későbbi évben történt anyakönyvelése folytán, az illetőknek hadkötelezettségi szempontból való szabályszerű kiírását az anyakönyvvezető el ne nézhesse.

5. Az 1888. évi szeptember hó 27-én 18211. sz. alatt kiadott körrendeletem azon intézkedése, miszerint szabályszerű születési anyakönyvi kivonat nélkül a jegyes felek csak engedélyem alapján adhatók egybe, továbbra is érvényben marad.

Miről a megye közönségét további eljárás, és a területén működő izraelita anyakönyvvezetők megfelelő utasítása végett tudósítom.

Budapest, 1889. évi márczius hó 6-án.

Gr. Csáky Albin.

Magyar alapítványok bécsi intézetben. Egyik előző számunkban megütközésünknek adtunk kifejezést afölött, hogy a magyar zsidó vallásalapból még most is 10 alapítványi helyet tartanak fenn a bécsi zsidó süketnéma-intézetben, holott a magyar fővárosban már egy évtized óta áll fenn egy ugy arányaiban, mint berendezésében valóban nagyszerű zsidó országos süketnéma-intézet, mely elismertszaktekintélyek ítélete szerint, minden tekintetben minta-intézet. Felemlítettük azt is, hogy valahányszor az orsz. izr. iroda lépést tesz az iránt, hogy a magyar zsidók pénzéből fentartott alapítványok magyar zsidó intézetbe tétessenek át, előáll az orthodox zsidó közvetítő-bizottság, más néven: Reich Ignác, és eget-földet megmozgat, hogy, az Istenért, le ne hozzák az alapítványokat ide, mert az itteni zsidó süketnéma-intézet a pesti zsidó nagyhitközség felügyelete alatt áll, ez pedig nem tartozik az orthodoxok táborához. — Reich Ignác hasonértelmű beadványt legujabban is nyújtott be a kultuszminiszterhez az intézetnek azon kérelme ellen, hogy az alapítványokat tegyék át a magyar fővárosba. Reich Ignác urnak mi ezzel az alkalommal egy néhány adattal kívánunk kedveskedni. Nem azal, hogy a bécsi zsidó süketnéma-intézet³ távolról sem áll oly rigorosus vallásos felügyelet

alatt, mint a mi intézetünk, amint hogy a pesti zsidó nagyhitközség intézményei egyáltalán sokkal konservativebb alapon állanak, mint a bécsié. Ilyeneket Reich urnak hiába mondunk. A ki hisz benne (Reich Ignác urban), lehet az akármilyen istentagadó, jó zsidó. az azért; aki pedig őt annak tartja, a mi, lehet az a legeslegjamborabb izraelita, azért mégis »a zsidó vallástól elszakadt idegen hitfelekezet«-nek a tagja. Ez irányban ennél fogva őt kapacitálni nem szándékszunk. De mit szól Reich Ignác ur ahhoz, — és jó lesz, ha tudomást vesz erről a vallás-és közoktatásügyi miniszter ur ő nagym. is — hogy a hazai országos zsidó süketnéma intézetben a növendékek egy *egész harmadrésze orthodox közösségekből való orthodox szülők gyermekei, kik orthodox rabbik által kiállított ajánlólevelekkel jöttek ide, hogy felvételért esedezzenek.* Mi az már most, mit Reich ur ebben az irányban évről-évre elkövet? Reich Ignác eme szemfényvesztése magán hordja még a *hazafiatlanság* bélyegét is. Egynehány vidéki zsidóira Haynau 1.300,000 frtnyi hadisarczot rótt 1849-ben, mert a nemzet ügyét a maguk ügyének tekintették. Ez a pénz képezi most a zsidó vallásalapot és eme pénzből fenntartott alapítványoknak Ausztriában vegyék hasznát? — — —

Sir-Hasirim nem a biblia-kritika szerint.

A ki a zsidó nép több ezredéves multját tanulmányozza, a ki ezen nép üldöztetésének, sanyargatásának történetét szemügyre vesszi, s tapasztalja, hogy megmérhetetlen szenvedései daczára, rendületlenül híve maradt Istenének, vallásának, az előtt világossá lesz, hogyan gyökerezhetett meg bölcseink elméjében azon feltogás az Énekek Énekéről, hogy az jelképét, symbolumát képezi mintegy azon szerelmi viszonynak, mely okvetlenül kell hogy létezzék Isten és Izrael között

Innen és azért is, mert nem tételezték fel, hogy a szent könyvek közé érzéki szerelmet, titkos női bájakat ecsetelő művet vertek volna fel, magyarázható Rábbi Akiba azon lendületes mondása:

לא היה העולם כדאי כיום שניתן בו שה'ש לישראל
שכל הכתובים קדש, ושה'ש ק"ק.

Azon nap, melyen az Énekek Éneke megjelent, fölért egy egész világgal, mert az értelme mélységére,

az abban nyilvánuló érzelmek bensőségére nézve, fölülmulja a szt. irás valamenyi könyvét.

Sir-Ha-sirim, az Énekek Éneke egy egyszerű pásztorleánynak, Sulamithnak ecsetli szerelmét kedveséhez, szíve fájdalmait, midőn erőszakkal hurczolja el egy hatalmas király udvarára, hol ugy a király maga, mint diszes palotahölgyei mindent elkövetnek, hogy megnyerjék az egyszerű falusi leány szívét a nagyur részére. De sem a sok bók, mellyel elhalmozzák, sem a fényes jövő, melyet ragyogó színekben helyeznek neki kilátásba, nem képesek megingatni hűségét egyszerű kedveséhez, kitől erőszakkal el lőn választva, ki iránt sóvarog lelke minduntalan, míg végül a király és környezete maga is belátván, hogy szerelmet még a legnagyobb kincsek árán sem lehet kieroszakolni senkitől a világon, szabaddá bocsátani kénytelen a szorongatott terentést és visszahagyja azt imádott kedvese karjaiba, ki epedve várja erős próbára tett jegyesét és egyesülhet vele valahára.

Ki már most ez a szorongatott parasztleány, ki annyira hű kedveséhez, a falusi legényhez, hogy a legfényesebb ígéretek, a legkábitóbb csábítgatások sem képesek őt megingatni, hogy vérezett szívéből megtörve pattannak vissza a támadás nyilai egytől egyig?

E szorongatott, de végül győzedelmesen diadalmaskodó leány, nem más mint Izrael (בְּנֵי יִשְׂרָאֵל), kedvese pedig, kinek tántorithatlan örök hűséget esküdött, Istene, az Örökkévaló, kihez hű marad rendületlenül az élet minden viszonytagságai közepette, a legnagyobb üldözések daczára, melyekkel a többi népek illetik, a legcsábítóbb ígéretek daczára, melyekkel elhalmozzák, hogy hozzájuk csatlakozzék.

Eltekintve már most azon megtámadtatásoktól, melyeknek folytonosan ki volt téve a zsidó nép, míg államisága virágzásnak örvendett, ha csak azon időtől fogva kisérjük azt figyelemmel, midőn a római világbirodalomnak volt kénytelen meghódolni, azt találjuk minduntalan, hogy csakis vallása, ősi hitéhez való ragaszkodása miatt kellett annyit tűrni és szenvedni a zsidó népnek. Pedig csak egy elhatározásába, hitének megtagadásába került volna, és békét hagytak volna neki, sőt az államok legfényesebb állásait, legmagasabb polczait foglalhatta volna el Izrael mindig tehetségénél, józanágánál és szorgalmánál fogva. מה דורך מדור שכך אתם נהרג' עליו? באו והתערבו עמנו ואנו עושין אתכם דוכסין ואיפר כיו ואסטרליטין (שה"ש) A palotahölgyeknek Sulamith-hoz intézett azon kérdésére: »mennyiben különb a te kedvesed más kedvesnél?« azt jegyzi meg a midrás, »mennyiben különb ti Istenetek minden más fölött, hogy annyira öldökölni hagyjátok magatokat miatta? Jertek, vegyüljetez közénk, és mi kinevezünk benneteket főnököknek, elöljáróknak és hadvezéreknek?«

De ő ezen, a palotahölgyek, azaz a többi népek előtt csak élynék látszó áldozatot nem akarta meghozni nem akarta megtagadni elveit és hitét, mulékony földi élvekedveért, és inkább halálra kinoztatta magát, inkább

szenvedett vértanuságot és mindenétől megfosztva száműzette magát egyik országból a másikba, semmint lemondott volna hűségéről kedveséhez, ősei Istenéhez. **השבעתי אתכם בנות ירושלים בצבאות או באילות השרה השביעין כדורו של שמר ששופכין דמו על קדושת שמו כדם הצבי ודם האיל (שם)** Sulamithnak a palotahölgyekhez intézett esdeklő szavait: „O esdve esketlek, Jeruzsálem leányai mindenre a mi szép s kedves elöttetek!” sat. az üldözések korára vonatkoztatják bölcseink.

Nézd csak Izrael, mondák a népek, nyájas, behizelkedő szavakkal, hisz nincs saját hazád, nincs tulajdon országod többé, — mért nem vegyülsz hát végképen közénk, — mért nem adod meg magad a többségnek, mért nem hódolsz elveinknek, melyek mellett oly jól találnád magad? Miért nem cserélsz vallást, hisz az ugyis csak külsőség, mely miatt valóban nem érdemes annyit szenvedni?!

De Sulamith-Izrael, Sir-Ha-sirim hösnője erre következőkép felel: II. fej. 3 v.

Miként az almafa
Az erdő fái közt,
Olyan a kedvesem
Az ifjak közepett.
Az Ő árnyékában
Merengni, szeretek,
Csak az Ő gyümölcse izlik
inyemnek jól.

כתפוח בעצי היער

כן דודי בין הבנים

בעלו חמדתי וישבתי

ופריו מתוק לחכי

És midőn durva módon riasztottak vala Izraelre, hagyta fel már hagyományait — miért akarna ő különb lenni valamennyi népnél; midőn üldözések által akarták eltántorítani ősei hitétől, ugy, hogy még éjjel sem volt nyugta, annyira, hogy rémséges álomlátományok is zavarák képzeletét — föl ocsudik álmából Izrael és keresi kedvesét, apái Istenét, kit régóta ismer, s ki már rég bírja szívét és ekként kesereg. III. tej. 1 v. és kött.

על משכבי בלילות בקשת וכו'

1 Éjente álmodom:	Mellettem kedvesem,
Keresve keresem,	De nem találok őt.
2 Föl hát kelek legott,	És nézek szerteszét
Utczákon, téreken,	Meg nem lelem-e ott,
Kit lelkem ugy imád?	— De nem találok őt.
3 Meglát az éji őr,	Ki jár-kei az utcán,
„O kérlek éji őr,	Nem láttad kedvesem?”
4 Alig hagyám el azt,	Megleltem kedvesem,
Hévvél ölelgetém,	Mig haza vezetém,
Anyám lakába őt,	Szülöm szerény lakába.
5 O esdve esketlek,	Sálem leányi meg,
Mindenre a mi szép	S kedves elöttetek,
Ne bolygassátok meg,	Ne rongáljatok meg
Az én szerelmemet, —	Mig önként el nem áll.

Ilyen mondások, melyek rejtélyes értelme a szavak mögött keresendő, vonulnak végig az egész Sir-Hasirimon és az ezekben nyilvánuló, Istenbe vetett rendithetlen hit és bizalom volt titkos rugója az izraeliták csodás fennmaradásának az őket környező égő nyilak közepette.

A Sir-Hasirim a tiszta, szent, önzetlen és megvesztegethetetlen szerelmet ecseteli, mely Sulamithot hű pástorához tüzi; szerelmet, mely külső eszközökkel el nem nyerhető, mely a szívnek csak legbensőbb sugallatát követi.

Ezen szerelem ecsetelése képezi Sir-Hasirimnek alapeszméjét, mely következő leírásban határozottan kifejezést is nyer: VIII. fej. 6—7.

Erős a szerelem,
Miként a bős halál!
Szilárd mint a pokol
A benső szenvedély,
Tűzlángok lángjai —
Isteni lángok ám!
Legyen bármily erős
A víz, nem oltja el
A hő szerelmet, nem!
Sőt folyamok árja
El nem sodorja azt. —
Adja bár mindenét
A férfi — hajlamért, —
Vissz' utasítanak! —

כי עזה כמות אהבה

קשה כשאול קנאד

רשפיה רשפי אש שלהבת יה

מים רבים לא יוכלו לכבות את

האהבה

ונהרת לא ישטפה

אם יתן איש את כל הון ביתו

באהבה — כון יכזו לו.

És ha ily odaadó, benső szerelem lehetséges emberi lények közt, mennyivel inkább képzelhető ilyen egy szellem, eszményi lény iránt, minő az Isten, kitől rábeszéléssel, csábítgatással, erőszakkal, sőt üldözések által akarták eltántorítani Izraelt, de mindeddig — hála a Mindenhatónak! — eredménytelenül.

Friedlieber Ignác

szolnoki rabbi.

A zsidó erkölcsstan alaptételei.

Tekintetes Szerkesztő Ur!

Becsés lapjának 11. számában közli azon 15 általános kötelezettségű erkölcs-tételt, melyekben Németország hirneves zsidó tudósai megállapodtak, hogy azok, mint vallásunk követelte parancsok, az ujonnan kiadott Herxheimer-féle vallástani könyvhez, mint melléklet, csatoltassanak. Ezen 15 tétel felsorolása után hozzá teszi t. szerkesztő ur: „Hisszük, hogy a felséges 15 mondat nemsokára közkincsévé lesz minden zsidó iskolának. A jót elfogadhatjuk a külföldtől is, ha mindjárt készen kapjuk is.”

Bocsánatot kérek, t. szerk. ur! Habár teljes meggyőződésemből elismerem, hogy vallásunk követeli ezen parancsokat, még sem osztozhatom azon véleményében, hogy importálni kellene azokat, és pedig azon egyszerű okból, mert azok meg vannak már az 1881-ben megjelent „Istenismeret és Isten-tisztelet“ czimű hittani könyvemben, és szerény véleményem szerint előnyösebb módon, ugy az alak, mint az érvelésre nézve. Mert először is, ha ezen 15 tétel, mint függelék a hittan-könyvhez adatik, akkor ellenségeink, kik kifogások hiányában sohasem voltak és vannak, azt mondhatják: „Man merkt die Absicht und man wird verstimmt.“ Ha pedig az erkölcsiség általános kötelezettsége az egész tankönyvön átvonul és lépten-nyomon észrevehető, akkor mindenkinek el kell ismernie, hogy ez lényeges része a hittannak. — Másodszor, míg a német tudósok ezen 15 tételt minden bizonyíték nélkül állítják fel, én iparkodtam ugy azok általános kötelezettségét magából az erkölcsiség fogalmából kifejteni, mint legtekintélyesebb

vallásbölcseink munkáiból vett idézetekkel bebizonyítani és megerősíteni.

Engedje meg, t. szerkesztő ur, hogy csak néhány szakaszt jelöljek ki, melyek ezt tárgyalják. Azon alapvető és szentirási idézetekkel bebizonyított nézetből kiindulva, hogy a prófétáktól oly nyomatékosan követelt Istenismret *ה' דעת* nem foglal magában egyebet, mint tiszta erkölcsiséget, míg Istentisztelet *ה' עבדת* alatt azon positiv törvények értetendők, melyeket szertartásosoknak szoktunk nevezni (lásd 1—10. §§-okat), a 25. §. így hangzik: „Az istenismret minden kinyilatkoztatott törvényei kötelességeket tartalmaznak, melyeket Istenhez való viszonyunknál fogva mint emberek s minden ember irányában teljesítenünk kell nemzetiség és valláskülönbség nélkül. Mert minden ember Isten képére teremtett, minden emberben ugyanazon erkölcsi törvény nyilvánul, minden embertől követeljük, hogy teljesítse e kötelességeket irányunkban E kötelességek teljesítésén alapszik erkölcsi rendje a társadalomnak, melyben élünk, és közvetve alapját vetjük meg általa saját jólétünknek. Ellenben azon parancsolatok, melyek az istentiszteletre vonatkoznak és némely életszabályt és az istentisztelet azon alakjait jelölik ki, melyek nem alapszanak az általános erkölcsi érzeten — olyanok, melyeket *Istenhez való viszonyunknál fogva mint izraelitáknak* kell teljesítenünk. E törvények csak reánk izraelitákra s a vallási községünk keblébe térőkre nézve kötelezők. (L. a hozzácsatolt jegyzetet, melyben ezen alapeszme Szaadja, Goon, Rási, Rásbám, Iben Ezra, Maimonides munkáiból vett intézetekkel bizonyítatik be.) Különösen kiemelem itt a 26. §-hoz fűzött Ábrahám ben Dávid (1160) Emuna Rama című munkájából vett a következő mondatot: „Az erkölcsi parancsok egyesítik azon embereket, kik különben a legkülönbözőbb nézeteknek hódolnak, minthogy az előbbiekre nézve minden nemzet összhangzásban van. Innen ered, hogy ugyanazon országban az észvallás egyesítő köteléke egy államtestté olvaszthatja a legkülöntélebb vallásfelekezeteket, melyek közül az egyik gunyolja a másikat hagyományos hitét, azt meghazudtolja és semmivé teszi.“

Ezen alapvető nézet következtében az egész II. és III. szakasz, melyek az erkölcsiség részletes kötelességeit tárgyalják, általános kötelező erővel bir. De ezenkívül a 15. tételnek majd az egyikére, majd a másikára még különös utalás is történik a §§-okban. L. például a 48. §-hoz fűzött terjedelmes jegyzetet; továbbá a 43., 49., 51., 52., 79., 60., 72., 75., 101., 107., 108., 109., 110. §§-okat.

A mondottakból láthatja, t. szerk. ur, hogy erre nézve sem szorulunk — minden tisztelet becsület, mellett — a német zsidó tudósokra. Azonban abban tökéletes igazsága van, hogy: „Nálunk megírja az ilyen dolgot akármelyik apró tanító.“ Valamint ná-

lunk kármelyik község, ha bár kárára is, korlátlan autonómiával bir közigazgatási ügyeiben, ép úgy minden elemi tanító, a hivatatlan csak úgy mint a hivatott, feljogosítva érzi magát a hittan könyvek gyártására és ezredéves imakönyvünk csonkítására. Nálunk a silány, és a tudatlanságtól duzzadó könyvek mindenféle rokoni összeköttetés segítségével kiszorítják a jobbakat. Mig hittan-könyvem Grác, Trieszt, Csernovicz, Majna melletti Frankfurt és számos más városokban használtatik, hazánkban csak elvétve látható mint tankönyv.

Mivel nálunk majdnem divattá vált a héber irodalom termékeire nézve Delitzschre hivatkozni, ide írom véleményét könyvemről, mely véleményét egy 1883. márcz. 7-ikén keltezett levelében nyilvánította: „Verehrter Herr Rabbiner! Haben Sie herzlichen Dank für Ihr Religionsbuch, welches in der That eine auf das Humanitätsprinzip gebaute, mehr aus Chochma und Prophetie, als aus dem mosaischen Recht geschöpft und, wie Sie mir zu sagen erlauben müssen, vom Lichte des Christenthums collustrirte Ethik enthält alle nicht länger festzuhaltenden Rechtsungleichheiten entweder als nicht vorhanden negierend oder sie als Repuls (besser: Retorsion) entschuldigend. Das Buch enthält auch für mich viel Anregendes und Belehrendes. Ich gebe ein Beispiel.“ Azután áttér a 48. §-hoz fűzött terjedelmes jegyzetre. A levél azzal végződik: „So viel für heute in Eile, als Echo Ihres willkommenen Geschenkes. Hochachtungsvoll und dankbar Ihr *Delitzsch*.“ Igaz, hogy fulánkja is van ezen bírálatnak, de válaszómban utaltam Ábrahám ben Dávid fentidézett mondatára, mely oly korból ered, midőn mindenütt sűrű sötétség uralkodott, s akárkinek meg kell adnia, hogy ő az ethika magasabb szempontján állott, mint a korabeli kereszténység, s ő ez utóbbi igazságtalanságának és türelmetlenségének áldozata, martyrja vala.

Fogadja t szerk. ur, kiváló tiszteletem kifejezését.

Veszprém, 1889. márcz. 20.

Hochmuth Ábrahám

főrabbi.

TÁROZA.

A HÁZALÓ ÉS FIA.

EREDETI BESZÉLY.

Az *«Egyenlőség»* számára írta: *Viola Miksa*.

(Folytatás).

(6)

A pénzkölcsönző untató fecsegéséből és szinte toladó nyájasságából egy félóra elteltével sem fogván ki, Károly belátta, hogy ily körülmények között

lehetetlen elérnie látogatása czélját. Fölkelt tehát, s ajánlani akarta magát. Azonban alig vette észre Hofberger, hogy vendége komolyan távozni készül, arczvonásai visszanyerték rendes ridegségüket s így szólt:

— Foglaljon csak helyet, doktor ur, beszéljünk hát üzleti ügyekről. Tehát nemcsak személyemnek szólt szives látogatása? Ezt őszintén sajnálom, doktor ur. Nos hát beszéljünk üzleti ügyekről. Mivel szolgálhatok?

— Azért jöttem, hogy egy olyan szivességre kérjem, melylyel örök hála kötelezhet maga iránt. Egy hét múlva az utolsó szigorlatot kell tennem, de nincs pénzem a vizsgadíj lefizetésére. Száz forintba volna szükségem. Szerencsém alapítja meg, ha kölcsönzi nekem ezt az összeget, mert azzal elérhetem hosszú évek óta előttem lebegő czélobmat és szegény öreg atyámnak gondtalan jövőjét biztosíthatom. És engem is boldogságom tetőpontjára juttat ezzel az összeggel, mert felavattatásom után elvehetem azt a leányt, a kit szivem minden hevével szeretek. Természetesen nem csupán hálámra számíthat, mert máától számítandó fél év alatt kétszeresen fizetem vissza önnek a kölcsönzött összeget.

— Száz forint? — szólt Hofberger csodálkozva, — potom nyomorult száz forint? Hisz ez valóságos alamizsna! Még arra sem elég, hogy egy valamirevaló ember két hétig éljen belőle. És azt nevezi ön szivességnak, hogy ezt az összeget kölcsönözzen önnek? E csekélység miatt van annyi gondja? Ez hallatlan! Száz forint miatt legyen egy ilyen ember megszorulva! No, ez mégis szörnyűség!

Az emberek jóságába vetett bizalomnak rég nélkülözött jóleső érzete lopózott Károly szívébe, e szavak hallatára. Tehát még sem mindnyája oly gonosz, oly fásult ezeknek az embereknek; mégis csak vannak közöttük jószívűek és érző lelkűek.

— Beszéljünk egy kissé komolyan, — mondá Hofberger. — Mihez akar fogni száz forinttal? Bizonyára nem is gondolt arra, hogy ebből a csekélységből mi sem marad meg egy háztartás berendezésére. Vagy azt hiszi, hogy felavattatása után legott az ablakon fog beömleni a pénz?

— Tudom, hogy sorsom nem valami fényes lesz az orvosi gyakorlat kezdetén — felelé Károly — de él bennem a remény, hogy képes leszek keresni anynyit, a mennyiből magam és kivülem még három ember gondtalanul megélhet.

— Meggondolatlanág, vétkes meggondolatlanág — szólott Hofberger. — Hát nem tudja ön, hogy mi az orvosnak a sorsa? Talán az egész év folyamán egy fillért sem kap és ujévig kell tiszteletdíjára várnia. Hogyan akar megélni, ha a száz forintból egy krajczárja sem marad? Gyermekség, tiszta gyermekség! Önnek kezdetben legalább is háromezer

forintjának kell lennie és ezt az összeget én legott átadom önnek.

— Lehetetlen! — felelé Károly meglepetve. — Ezt nem fogadhatom el, nem szabad visszaélnem jóságával. Mivel érdemeltem meg ezt a kitüntető szivességet? Ez sok, tulságos sok!

— Nevetséges! — szólt Hofberger. — Egyik kéz a másikat mossa. Hiszen tudja, leányom Berta, a kit látott, — ugye csinos egy teremtés? — a fejébe vette, hogy senki máshoz, csak valami doktorhoz megy nőül. Ön tetszik neki, gyakran kísérté önt figyelemmel, sőt egy kissé, mint mondan iszokták „szerelmes“ is önbe. Én önnek azonnal adok háromezer forintot, aztán egy szerződést kötünk, melyben ön kötelezi magát, hogy leányomat nőül veszi; azután felavattatja magát, elhozza öreg édes atyját, keresünk valami városkát, a hol kevés az orvos, megüljük a lakodalmat, a mikor is még háromezer forintot számlállok le az ön kezéhez. Nos? Ez csak okos dolog?

Károly egy darabig úgy ült ott, mintha a felhőkből esett volna le, s meglehetősen hosszú időre volt szüksége, míg ismét szóhoz tudott jutni.

— De hisz ez lehetetlen; ezt nem gondolhatja komolyan, — szólt, még mindig küzdve a meglepetéssel. — Nőül vegyem leányát? De hisz ön tudja, hogy egy szegény leányt szeretek és türelmetlenül várom azt a pillanatot, midőn nőmmé tehetem!

(Folytatása következik.)

Előfizetési felhívás.

Tisztelt előfizetőinket, kiknek előfizetésük **márczius végén** lejár, teljes tisztelettel kérjük, méltóztassanak előfizetéseiket megújítani, hogy a lap szétküldésében fennakadás ne történjék.

Előfizetési feltételek:

egész évre 8 frt — kr.
fél évre 4 frt — kr.
negyed évre 2 frt — kr.

Papok, tanítók és községi hivatalnokoknak

egész évre 7 frt — kr.
fél évre 3 frt 50 kr.
negyed évre 1 frt 75 kr.

Az „Egyenlőség“

szerkesztősége és kiadóhivatala

Budapest, Váci-körút 23. sz.

Naptár.

Vasárnap (1889. márczius hó 27.) 5649. II. adar hó (29-napos) 21., hétfő 22., kedd 23., szerda 24., csütörtök 24., péntek 26., szombat (sabosz hachódes. Bejelentik az új chódest = *m'vórchim hachódes*) 27. napja. *Hetiszidra: Szazria.*

Hazai hírek.

— **A pesti zsidó nagy hitközség új kórháza javára** a lefolyt héten adakoztak: *Ganz és társa* részvénytárs. 500 forintot, *Urban és Nagel* 150 frtot, *Werkner* Zsigmond 100 frtot, *Nagel Ignác* 100 frtot, *Breitner Imre* 100 frtot.

— **A miskolczi izr. anyahitközség elnökének első évi jelentése az 1888. évről**, csinos könyvalakban jelent meg. A *Grünfeld* Ödön hitközségi elnök és *Fischmann* jegyző által készített beszámolóból kiemeljük, hogy az elmúlt évben 6846 frt hitközségi adó vettettet ki, melyből befolyt 6198 frt. Tandij összegből 2418 frt hajtattott be. Az elmúlt évben a hitközséget újból szervezték, miáltal az anyagi viszonyok sokkal kedvezőbbeké váltak. A szervezés munkájában tevékeny részt vettek az immár boldogult *Skuteczky* József főmérnök, *Hochmann* Ignác és *Heimlich* Adolf előjárósági tagok. Az általuk felvett leltárból kitűnik, hogy a hitközség vagyona a múlt év elején 241,054 frt 90 kr. volt. Az összes pénztári forgalom 38,910 frt és 46 krt tett ki. Az évi nyeresemény 5,886 frt és 70 krajczárra rugott. A templom, rabbilak, iskola renoválása a hitközségnek tetemes költségeket okoztak. Az építés körüli felügyeletet *Neumann* Sámuel képviselő buzgalommal teljesíté. A fi- és leányiskolákra 4609 frt és 44 kr. subventiót költöttek. A tanítás sikerének előmozdításában nem kis része van az izr. nőegyletnek, s az annak élén álló *Grosz* Józsefné urhölgynek, a mennyiben a szegény iskolás fiuk téli ruházattal és a népkonyhából élelemmel láttattak el. A hitközség 2626 frtot költött jótékony czélokra. Alapító tagja lett az Erdélyi magyar közművelődési egyletnek s a hitközség kebeléből újból 64 tag lépett be az „Alliance israelit” kötelékébe. A pénztár kezelése küzül *Weisz* József pénztáros és *Silbiger* Armin ellenőr úrak fejtettek ki elismerésre méltó tevékenységet. — A községnek ilyen rendezettsége és valóban szép vagyoni állása mellett, nem nyomhatjuk el csodálkozásunkat, hogy egy magyar hitszónok alkalmazásáról nem gondoskodnak. Miskolcz, eme legmagyarabb város egyikének zsidósága is tetőtől talpig magyar, gyönyörű zsinagógája szószerű azért még mindig csakis német nyelven hangzik a szent ige. Legfőbb ideje, hogy ezen változtassanak.

— **Zsidó rabbi, mint magyar szabadságszónok.** *Ó. Kanizsáról* jelenti levelezőnk: Ó-Kanizsán minden évben fényes ünnepélylyel ülik meg márczius 15-ét, a magyar szabadságharcz örök emlékü napját. Ez idén az ünnepély rendezésében vezérszerepet vivő városi hatóság közkedveltségü és kiváló szónoki tehetségü rabbinkat, dr. *Flesch* Armin kért fel az ünnepélyt megnyitó szónoklat tartására. Az ünnepély iránt való érdeklődés igen nagy volt, s a tágas díszterem alig volt képes befogadni az ezrekre menő hallgatóságot, mely feszült figyelemmel hallgatta végig a hazafias meggyőződésből fakadó, szónoki hévvel előadott, nagyszabásu beszédet. A szónoklatnak kivált a szabadság becsét magasztaló, valamint a magyar nemzet sz badságszeretetének dicsőítésére vonatkozó részeit lelkesült tetszésnyilatkozatokkal fogadta a közönség, s végül szünni nem akaró éljenzéssel jutalmazta a szónokot. Az ünnep estéjén tartott lakomán melyen az ünnepély szónoka nem vett részt, a város egyik előkelő, hivatalnoka köszöntötte poharát a távollévőre.

— **Felolvasóestély zsidó templom javára.** Lapunk egyik közelebbi számában említettük, hogy a szegzárdi izr. templomépítési alap javára f. hó 19-én felolvasó-estély rendeztetik, melyre való megjelenését megígérte *Pulszky* Ferencz is. A megtartott estélyről és az azzal egybekötött ünnepélyességekről hosszabb tudósítást vettünk, melyből kiemeljük a következőket: A vonatból kiszállásakor harsogó éljen fogadta *Pulszkyt*. Dr. *Léway* Ignác biz. elnök lelkes beszéddel üdvözölte, mire ő meghatottan válaszolt, a többi között megemlékezővén arról is, hogy őt Tolna vármegye több jeleséhez, régi barátság füzte és ő most egyedül áll itt, a régiek mind elhulltak már. Dr. *Leopold* Kornél *Pulszkynénak* csinos virágcsokrot nyújtott át néhány üdvözlő szó kíséretében. Az ugyanaznap este megtartott felolvasás czime volt: »Kossuthnal Amerikában«. Azt megelőzőleg dr. *Leopold* Kornél a közönség és rendezőbizottság nevében beszédet intézett *Pulszkyhoz* kiemelvén a tudomány, az irodalom, a művészetek és a politika terén szerzett kiváló érdemeit. Lelkes tapsvihar követte a szónok szavait, ki gyönyörű babérkoszorut, nyújtott át az ünnepeltnek, A hangversenyen közreműködött *szegzárdi dalárda*, gyujtó énekével, dr. *Scheffer* Sándor dunaföldvári ügyvéd a zongorán előadott szép magyar népdalaival, *Bedő* Sámuel kitűnő hegedűjátékával és *Just* Viktor Liszt és *Bülow* egy-egy darabjának mesteri eljátszásával nagy hatást keltettek. Az estélyen jelen volt a város közönségének színe-java. A másnap megtartott ünnepi lakoma alkalmával *Leopold* Sándor kerületi elnök szellemes szavakban köszöntötte fel *Pulszkyt* mint az igazi szabadelvűség bajnokát.

— **A debreczeni Chevra-Kadishah** ujonnan megejtett választásánál elnöknek *Katz* Jakab, a hitközségnek több éven át volt elnökét, alelnöknek *Weinberger* Lajost választották meg.

— **Milyen egyenlő mértékkel mér a Pesti Hirlap,** legjobban illusztrálja pénteki számának két egymás között szomszédságában levő hire. Az egyikben sajnálkozva emlékezik meg arról, hogy a belügyminiszter megtagadta jóváhagyását a főváros azon határozatától, melyhez képest a pesti új lutheránus templom építésére 50,000 frt szavaztatott meg. «A főváros — úgy mond a Pesti Hirlap — nagyon jól megfontotta, mit tesz, midőn a lutheránus templomra az 50,000 frtot adományozta. A költségvetésben gondoskodott fedezetről s szem előtt tartotta kötelességeit a különböző vallásfelekezetek egyenlő támogatása tekintetében.» Nyolcz sorral alább pedig ritkított betűkkel szörnyűködik azon, hogy az izr. hitközség az új országház közelében négyszögölenként 120 frtra becsült két telket kér a várostól iskolai czélokra — ingyen. Nézete szerint „sem ekkora területre nincs szükség, sem pedig épen ezen a nagy jövővel bíró környéken nem szükséges azt az iskolát építeni, illetőleg a telkeket elajándékozgatni, holott azok értéke itt a legmagasabb.“ Persze a Pesti Hirlap bölcsesége nemesebb czélokra is tudná szentelni az üres telkeket, mint iskolaépítésre, s azon a „nagy jövővel bíró környéken“ meg nem türi az iskolát! Ehhez a nézethez nem szükséges kommentár, még akkor sem, ha valaki nem tudná, hogy az izr. hitközség ama nagy jövővel bíró területen két (fiú és leány) elemi iskolát szándékszik építeni és a leányiskolát később vagy magasabb leányiskolával, vagy egy tanítónőket képző intézettel kibővíteni. A város ezuttal — erről meg vagyunk győződve — szabadelvűbb és méltányosabb lesz a Pesti Hirlap — zsidójánál.

— **Műfordítóink egyik legjelesebbike dr. Radó** Antalnak Cid-fordítása jelent meg a könyvpiaczon az „Olcso-Könyvtár“ egyik legutolsó füzetében. A fordítás hűsége s a versmérték és a nyelv kitünő kezelése tekintetében egyaránt kiváló Radó munkája, mely költői irodalmunknak egyik legszebb disze. A fordító legnagyobb érdeme a szép francia alexandrin verseknek sikerül átültetése melynek nehézségeivel eddigelé a legtöbb műfordító nem tudott megküzdeni.

— **Zsidó felolvasók.** Palágyi Lajos, jeles költőtől, lapunk munkatársától, eszmékben gazdag, gyönyörű verset olvasott fel a Petőfi társaság márczius 17-iki felolvasó gyűlésén Ábrányi Emil. A közönség a verset zajos tetszéssel fogadta. — A Magyar Tudományos Akadémia hétfői ülésében Szily Kálmán rendes tag Korda Dezső Párisban élő hitsorsosunknak dolgozatát mutatta be, e címmel: „A fény behatása a selen villámvezető képességére.“ A jeles dolgozatot Szily az Akadémiának kiadásra ajánlotta. Balló Mátyás pedig Neumann Zsigmondnak „A chininum tannicumról“ szóló dolgozatát olvasta fel.

— **A „Zion“ jótékonyági egyesület** e hó 20-án tartá évi rendes közgyűlését Sinaiberger H. elnöklete alatt, ki Rudolf trónörököséről, kinek nevére szól az egyesület legnagyobb alapítványa, szép beszédben emlékezett meg, mit a jelenlevők állva hallgattak végig. Ezután az évi jelentést olvasták fel s helyeslő tudomásul vették. Az

egylet bevétele 64.614 frtra, a kiadások 57.828 frtra rugtak, mi által az alap 6786 frttal növekedett s így 133.144 frtot tesz ki. Tagok részére 49 872 frtot adtak, miből 5754 frt segélyezésekre, 11.312 frt gyógyszerekre, 7.000 frt temetési költségekre esik. A tagok száma 3325. Záradékol az elnökségnek köszönetet szavaztak.

— **Zsidó művész a m. kir. operában.** Raditz Célia, magyarországi származású művész, ki Bécsben nyerte kiképeztetését, e hó 21-én a m. kir. operában vendégszerepelt, mint Recha, Halévy „Zsidónő“-jében. A kritika igen elismerőleg nyilatkozik a fiatal művészről s a közönség tetszését is megnyerte.

— **Zsidó magyar művész a párisi Salonban.** Radó Ilona, tehetséges hazánkbeli festőnő, az idei párisi Salon részére „Az álom“ című képét készítette el, azonkívül Hémet Edgarné arczképét, melyekről azon szakértők, kik látták, nagy elismeréssel szólnak.

— **Jótékonyczélú műkedvelői előadás.** Baranya-Mágócsón f. hó 16-án az ottani izraelita népiskola javára az intézet növendékei szépen sikerült műkedvelői előadást tartottak, mely jelentékeny összeget jövedelmezett. A siker orozslánrésze a hivatása magaslatán álló tanítótestületet illeti, mely a rendezés feladatát közmegelegedésre oldotta meg.

— **Halálozás.** Kis-ujszállásról egy köztisztelőben álló aggastyán elhunytáról értesítik lapunkat. Jacobovits Antal e hó 18-án élete 77-ik évében jobblétre szenderült. Temetése nagy részvét mellett ment végbe. A derék férfiut nagyszámú, előkelő rokonság siratja.

Kimutatás. (3. sz.) Az „országos zsidótanítói árvaház“ alapja javára mult évi augusztus 22-étől alulírott napig következő nemesszívű adakozások folytak be:

Steinschreiber Józseftől, Sajó-Szt.-Péter . . . 1 frt 17 kr.

A szilasbálhási izr. hitközségtől, Kellner

Fülöp tanító utján 5 frt — kr.

Wilhelm Francziska tanítónőtől, Kalocsa 27 frt 40 kr

Füredi Ignác tanítóképzőtanártól, Budapest 2 frt — kr.

A sárbogárdi izrael. jótékony-nőegylettől,

Berger Vilmos tanító utján Sár-

bogárd 5 frt — kr.

összesen 40 frt 57 kr.

A 2. számú kimutatás összege 290 frt 51 kr.

főösszeg: 331 frt 08 kr.

azaz háromszázharminczegy forint és 08 krajczár o. é.

Együttal kéretnek mindazok, kik gyűjtőveket kaptak, hogy ezeket a begyűlt összegekkel együtt: „Dr. Steiner Kálmán ügyvéd urnak, mint az országos zsidótanítói árvaház bizottsági elnökének, Veszprémben“ cím alatt a jó ügy érdekében minél előbb hozzánk juttatni

szíveskedjenek. Gyűjtőiveket készségesen küld még a bizottsági ellenőr.

Veszprémben, 1889. február 28 án.

Szép Lipót
bizottsági ellenőr.

Krausz József
bizottsági pénztáros.

Külföldi hírek.

— **Ha a fejedelmi jótékonyosság** egy tényéről van szó, mely óriási arányaival közbámulatot ébreszt, az bizonyára *Hirsch* Móricz báró nevével van összekötve. Így Párisból legújabbán azt jelentik, hogy a nemes báró az „*Alliance Israélite*“-nek **tíz millió franknyi** összeget adományozott. Az egyesület tudvalevőleg már eddig is rendkívül sokat köszön a nemesszívű emberbarátnak, a mennyiben ez nemcsak kisebb-nagyobb adományokat juttatott neki, hanem tetemes összegre rugó deficitjét évek óta saját vagyonából fedezte. E legújabb adomány természetesen rendkívül nagyot lendít az *Alliance* anyagi helyzetén, s azt nemcsak hogy megszabadítja ebbeli gondjaitól, hanem működési körének tágítására is képessé teszi.

— **Umberto király, zsidó tanácsosai** iránt való bizalmának folyton újabb és újabb jelét adja. Tudvalevőleg a legutóbbi olasz kormányválságot az olasz belügyek terén felmerült nehézségek okozták. Ez alkalomból ő felsége, hitsorsosunkkal, *Luzzattival* két óra hosszáig tartó személyes tanácskozásban értekezett a belügyi állapotokról és ismételve kérte a nevezettet, hogy nagyrabecsült tanácsával és közreműködésével legyen segítségére *Crispi* miniszterelnöknek az e téren mutatkozó nehézségek elhárításában és a függő kérdések megoldásában.

— **Egy héber irodalmi egyesület.** Berlinben a négy év óta fennálló „*Mekize Nirdamim*“ című zsidó irodalmi egyesület, most adta ki az elmúlt évről szóló jelentését, mely a fontos kulturális misszióval bíró egyesületnek élénk anyagi és szellemi előhaladásáról tanuskodik. Az egyesület irodalmi vállalata az elmúlt évben többek közt a következő nagybecsű műveket adta ki: A *Majmonides-féle Misna-kommentár* folytatása; a *Halachot Gedolot*, sajtó alá rendezte dr. Hildesheimer J.: a „*Pachad Jischak*“ befejező kötete, stb. A következő — ötödik — évfolyam szintén nagyérdekű műveket ígér, így péld. a „*Machsor Vitry*“-t, mely, mondhatni, a zsidó irodalom egész könyvtárát tartalmazza.

— **Félmillió lirányi jótékony hagyomány.** Milanóban nemrég hunyt el *Morando* Domenico, nagyiparos özvegye, *Bertolara* Rachel, ki Milano városának összes jótékony intézetei számára 500,000 lirányi összeget hagyományozott. Ebből 200,000 forintot az „*Os-pidale Maggiore*“ (Nagy kórház) kapott, míg a többi az árvaházak, vakok és siketnémák intézete, különböző menhelyek és fürdők között osztatott szét. Az

egész olasz sajtó lelkesedve magasztalja a jótékony-ság eme nagyszabású példáját.

— **Majdnem Páris rendőrfőnöke** lett kitűnő hitsorsosunk: *Reynach* József, a „*République Française*“ című hírlap tudós szerkesztője. Ugyanis az új francia miniszterium komolyan foglalkozott e kinevezés eszméjével, s az a Drumont és társai által csapott óriási lárma daczára ténynyé vált volna, ha maga Reynach nem utasította volna vissza e tövises tárczát.

— **Hatezer zsidó szabó** gyűlt össze múlt szombaton Londonban, egy sajtóságos demonstrációra. Legtöbben külföldi munkások voltak, kiknek naponként 18—19 órát kellett dolgozniuk. *Lyons* Lewis és *Krantz* Fülöp vezetése alatt fekete zászlóval indult meg az óriási menet a zsinagógához. A zászló egyik felén ezen felirat volt olvasható: „Munka és nyomor zsidó áldozatai“, a másik felén: „Munkát mindnyájunknak vagy senkinek!“ *Adler* Herman dr. főrabbit kérte föl egy küldöttség, hogy szónoklatot tartson, de ő kijelenté, hogy zászlós menetet nem bocsájthat a templomba. De az óriási menet mindjobban növekedett s zsufolásig megtölté a templomot. Mundamellert nagy részök kint rekedt. *Mcisels* dr. erre német szónoklatot tartott, mert a demonstrálók jó része nem volt angol. A zsinagóga bejáratánál 50 rendőr állott *Foster* és *Egen* felügyelők vezetése mellett. Ezután a menet *Mile-end*-vastebe vonult s ott a mesterek eljárását elítélő határozatot hoztak. Végre a menet *Whitechapel* utcáit járta be.

„Pester Lloyd.“

— **Egy zsidó főrabbi magas kitüntetése.** *Umberto* olasz király, *Crispi* miniszterelnök előterjesztésére, *Terracini* D., Asti városa főrabbijának, ki az olaszországi rabbik nesztora, a „*Corona d'Italia*“ legmagasabb rendjét adományozta.

— **A szegény zsidókat segítő egyesület** Londonban a múlt évben 3391 idegen zsidót részesített segélyben. Ezek közül 361 az év folyamán érkezett meg, 824 személy tovább küldetett és 769 személyt utazó költséggel láttak el.

— **A betöltetlen rabbi-állomások** száma ez idő szerint igen felfaporodott Olaszországban. Többek közt Nápolyban, Pármában, Nizzában, Florenczben és Montferratóban nincs még betöltve a hosszabb idő óta megürült rabbi-állás, ami szemmel láthatólag bénítóan és zavaróan hat az illető községek életére. Egyébiránt az olasz zsidóság azon tervvel foglalkozik, hogy közös szellemi főt választ, mely terv megvalósítása azonban egyelőre számos akadályba ütközik.

— **A német felsőbb oktatás és a zsidók.** A porosz kultuszminiszterium rendelete folytán a porosz egyetemeken tanuló ifjuságról készített statisztikai adatok érdekes tanúságot szolgáltatnak a zsidóságnak a tudományos pályákra való törekvése tekintetében. Míg a porosz férfilakosság 100 egyéne között evangélikus van 64.24, róm. katólikus 34.15 és zsidó 1.29, addig a porosz egyete-

meken tanuló porosz ifak között evangélikus 69.94, róm. katolikus 20.12 és zsidó 9.58 százalék. Egyéb magasabb tanintézetek hallgatóinak vallási viszonyaira nézve körülbelül hasonló arány áll fenn, amennyiben azok között evangélikus 72.5, róm. katolikus 17.6 és zsidó 9.7. Minélfogva a lakosság számához képest hitsorsosaink csaknem tizszeres arányban vannak képviselve a német magasabb fokú oktatás terén. Nem lesz érdektelen ezzel kapcsolatban megemlíteni, hogy a budapesti egyetemen mintegy 4000 hallgató közül rendszerint 1000, vagyis 25% zsidó vallású, ami, tekintve, hogy az összes zsidó lakosság az ország lakosságának csupán 4%-át teszi, még ékebben szól a zsidóságnak a tudomány iránt való előszeretete mellett.

— **Egy zsidó orvos megtiszteltetése.** Németország *Nierenstein* városából származó hitsorsosunkat, *Dr. Mayer Dánielt*, *Charleston* (Amerika) egyik közbecsülésben álló polgárát legközelebb az a kitüntetés érte, hogy West-Virginia állam nagy többséggel megválasztotta a „House of Delegates“ (követek háza) tagjává. *Dr. Mayer* kitűnő szónok és a déli államok ellen vívott harcban katonarvosként szolgált, mely minőségben a kormány által is elismert nagy érdemeket szerzett a sebesültek ellátása körül. Általánosan el van terjedve az a hír, hogy nemsokára az amerikai Egyesült Államok svajczi követévé fogják kinevezni.

— **A bécsi sakkegylet a világ sakkmeisterségeért** New-Yorkban rendezendő nagy sakkversenyre hitsorsosunkat *Weisz Miksát* küldte ki pályázóul. A nevezett a bécsi sakkegyletnek titkára, ki a sakkjáték terén eddig is fényes sikereket ért el.

— **Szép példáját adta szabadelvűségnek** *Umberto* olasz király, a legutóbbi szenátor-kinevezések alkalmából. Mint ugyanis utólag köztudomásra jut, *Ascoli* és *Parenzo* zsidó vallású szenátorok kinevezése nem a kormány előterjesztésére, hanem a király személyes elhatározásából történt, ki a két tudóst a velük való közvetlen érintkezés folytán ismeri. A miniszterelnök által elébe terjesztett névsorhoz sajátkezűleg tette hozzá a király a fenti két ünnepest nevet és nyájasan mosolyogva e szavakkal nyújtá vissza az ívet első tanácsosának: „Va bene?“ (Jó lesz így?) Természetes, hogy a válasz igenlő volt.

— **Huszonöt éve** annak, hogy *Landau H.* ismert bankár és a bécsi Rothschild olaszországi képviselője Flórenczben letelepedett. Ez alkalomból 25.000 lírát adott jótékony czélokra, melyből 50.0 lírát zsidó jótékony intézeteknek adományozott. *Landau* galicziai származású.

— **Egy zsidó jötevő emléke.** Az *acqui i katolikus* „Congregazione della charita“ című egyet egyhangulag elhatározta, hogy hitsorsosunk, a nemrég elhunyt kiváló jötevő *Ottolenghi* Jónás emlékét márvány mellszobrának elkészíttetésével örökíti meg. A szobor kivitelével Olaszország egyik legkiválóbb művésze, *Bistolfi* bízott meg.

— **Becsületsértés-e a „Böckel“-nek szólítás?** Ezt a kérdést döntötte el a minap a marburgi kerületi törvényszék, arra *igenlő* televén. Az ítélet megokolásában kifejti, hogy a magánpanaszossal szemben használt: „*Te Böckel*“ kifejezés azért tartalmaz becsületsértést, mert ezáltal a panaszlott a panaszost egy rangba helyezte e név viselőjével, dr. Böckel Ottóval, aki, mint általánosan tudva van, azt tűzte ki célul maga elé, hogy a zsidók ellen közgyűlöletet és megvetést keltsen.

Szerkesztői üzenetek.

Szemináristák. Engedjék, hogy megbámuljuk az Önök phantasiáját, kik kollegájuk ellen intézett *személyes* támadást fedeznek fel abban, hogy felolvasásának *módját* és *irányát* kifogásolni találtuk. Kifogásainkat, tisztelt urak, betűről betűre fentartjuk most is, miután Önök arról biztosítottak, *miben mi pillanattig sem kétkedtünk*, hogy dr. Elsas Bernát ur, *telőtől talpig tisztességes ember*. Tessék az uraknak elválasztani a dolgot a személytől. Dr. Elsas ur személye, jelleme, becsületesége ellen már csak azért sem lehet kifogásunk, mert felolvasása előtt *nem is ismerjük*, de igenis kifogásoltuk és kifogásoljuk most is a *nézeteket*, miket kifejezésre juttatott. Elismerjük azonban, hogy a nézeteket is, csak azért támadtuk meg, mert mint *zsidó papjelölt* nyilvánította azokat, míg azt a körülményt, hogy nem odavaló verseket olvasott fel hölgytársaság előtt, biz rossz néven vettük volna bármely világi felolvasótól is. Önök ama kijelentését, melyet dr. Elsas ur nevében s az ő egyenes megbízásából tesznek, hogy tudniillik ő mitől sem áll távolabb, mint attól, hogy illetlen dolgokat hölgyek előtt felolvasson s hogy, ha a mult heti számunkban közölt versek mégis ilyeneknek tünnének fel, azokat *minden szándék nélkül* s inkább naivitásból, de a világért sem számításból olvasta fel — szívesen és örömmel vesszük tudomásul.

Debreczen. *Okoskodásnak* megjárja. Okoskodás végtére falubelink, *Mindigiszik* zsidó érvelése is. A jámbor atyafitól azt kérdezte egyszer rabbija, miért részegeskedik tulajdonképen egész éven át, holott a jó zsidónak csak purimkor van megengedve a részegeskedés? *Mindigiszik* nagy fifikusan így felelt: Az a Hámán tulajdonképen, ha igazán annyira rossz ember volt és a zsidókat annyira gyűlölte, miért akarta őket *egyszerre* megsemmisíteni? — Hisz sokkal nagyobb a szenvedés, ha például egy egész éven át tart az öldöklés? Csakhogy Hámán amilyen gonosz volt, époly ravasz is volt. Történhetik végtére — így okoskodott — csoda, s a zsidók megmenekül-

hetnek. — Ha kipusztításukat az egész év tartamára tűzöm ki, a zsidók az esetleges fordulat után egész éven át purimot csinálnak maguknak. Azért a legrövidebb időtartamra tűzte meggyilkoltatásukat, hogy ha meg is találnak menekülni, de a hosszú purim öröme, az ne legyen meg nekik. — Ti ezt nem tudátok — folytatá diadalmasan Mindigiszik, — de én igenis ismerem a Hámán fejét, azért is egész éven át purimot tartok.

Vidéki. Thun Leo gróf (a kiegyezés előtt) azt kérdezte egyszer a haza bölcsétől, hogy lehetne mégis segíteni az állapotokon? Deák Ferencz így felelt: Roszúl begombolt kabátot hiába ránczígálunk ide-oda, az jól állani nem fog, míg *ki nem gomboljuk* és újból jól be nem gomboljuk. — Tessék kigombolódzkodni; tessék az egész, alaposan elrontott intézményt *újja teremteni*, akkor boldogulhatnak majd; toldozás-foltozás ezen többé nem segít. Sőt a mi bennünket illet, attól tartunk, sokkal használhatatlanebbé válik most az az ugynevezett központ. Reich ugyanis az alelnökben villámhárítóra talált, s hogy társa a pozsonyi főrabbi öcscse, az annál kedvezőbb Reichra, de annál rosszabb a közügyre nézve.

Jegyző. Magában a pesti zsidó nagyhitközség irodájában 10 tisztviselő foglalatoskodik: Egy fő-, egy másod- és egy segédtitkár, egy irodafőnök, egy pénztárnok, egy fogalmazó, két számtiszt és két gyakornok. Ha ideszámítjuk a rabbiságot, az anyakönyvezetést, a tanítói és hittanári kart, a kántorokat, karénekeseiket, templomi biztosokat, metszőket, felügyelőket (masgichim), templom-, iskola- és hivatalszolgákat, ha idesoroljuk továbbá a Chevra Kadisah, a kórház, a sinylök háza, a siketnéma intézet és árvaház tisztviselőit, illetőleg tanítóit és személyzeteit: bátran 250-re tehetjük azok számát, kik a pesti zsidó nagyhitközség szolgálatában állanak. Az előljáróság, választmány és képviselő 201 tagból áll.

N. : . n urnak P. Bámuljuk éles elméjét. Kitalálta, hogy lapunk 10. számában „Achitófel“-hez intézett szerkesztői üzenetünk Önre vonatkozott. Ezek konstataciója után így folytatja Ön: „Hogy vakmerészkedék a Szerkesztősége ilyenképen nyilatkozást kockáztatni énfellőlem, ki máris félig tanár vagyok?“ Igazán nem tudtuk, és látja mégis kitaláltuk, hogy *félig* tanár. A tanár szónak ugyanis két fele van „ta“ és „nár“; mi a másik felének tartottuk.

S-n urnak. Sz. Cikkével, erről meg van Ön győződve, tönkre teheti az antiszemitizmust. Lehetséges, de semmi esetre sem úgy, ha lapunkban közzétesszük azt. Legjobban úgy érvényesíthetné hatását, ha egy nagy üstben kifőzetné és a levéből minden antiszemitának beadna egy néhány cseppet. Jótállunk, elpusztulnának tőle.

Autonom. Bewahre; es ist uns nie eingefallen, zu zweifeln an ihre Orthodoxie. Woran wir zweifeln, das ist ihre — Orthographie.

Eszter. Szívesen veszünk tudomást a szép levelében közölt adatokról, s szemrehányását is igazoltnak ismerjük el, hogy illett volna, abban a cikkben megemlé-

keznünk az Ullmann-ház leányairól is. Milyen mesterek az Ullmann leányok — írja Nagysád — férjeik kiválasztásában, mutatja többek közt a most nemesi rangra emelt Ullmann M. Gy. 6 leányának példája. Az egyik dr. *Stiller Mór*t, a hirneves juftudóst ajándékozta meg kezével; a másik dr. *Singer Jakab* előkelő fővárosi orvosnak a neje, a harmadik dr. *Komlós Ágoston*, ismert budapesti ügyvédet boldogítja, a negyediknek *Wottitz Ignác*z, kiváló nagykereskedő a férje, az ötödik erényi *Ullmann Imrét*, az Ullmann-czég egyik főnökét választotta, a hatodik *Wellisch Alfréd*, jeles műépítőnek élte párja. Ullmann leányok különben dr. *Ullmann Sándor*, országgyűlési képviselőnek és *Ullmann Emil*, az Ullmann-czég egyik főnökének is a nejei. Ha megemlítjük még, hogy a nemrég elhalálozott dr. *Ullmann Frigyes*, az érdemes emberbarát és Liptó-megye volt főorvosa és hogy Ullmann Frigyes, váci rabbi is szintén a Bajorországból bevándorolt Ullmannok unokái, kimerítettük körülbelül az összes, becses levelében foglalt érdekesebb adatokat.

Sóel. Valószínű, hogy a talmud (Chulin) eme mondasából ered: „Chiczón odóm u'p'nimi lovon“.

Eh. S. urnak S.-Szt.-György. Calman Lévy, editeur Paris.

W. J. urnak Orosháza. Megjelent már a 10 frtos kiadás is. A költő Váci-körut 80. szám alatt lakik.

Parnész. És ha ki is okoskodja, hogy 5, 2-szer 2 azért mégis csak 4 marad.— Inkább iskola, előljáró ur, mint diszes templom, elébb tanító, csak aztán rabbi. — Második (német) cikkével, sajnáljuk, szintén nem élhetünk, inkább illik az az önök helyi lapjukba; közlés előtt természetesen le kell fordítani — németre.

Sch—r, Somogy-N.-Bajom. A Chewra-Kadisa discséretes elhatározásáról szóló hosszabb hírt közzé nem tehetjük, mert² akkor még *háromszáz és egynéhány* szent egyletről kellene egyenként hasonlót jelentenünk.

P. G. urnak, Budapest. S akkor rajta volt a fiatal uron a híres kucsma is? Igaz, hogy ezen fajta urak nem szoktak olvasni, másképen tudta volna az Ön Bukovaya, hogy feje fölött diszlik a „Szabadság, Egyenlőség, Testvériség.“

U. P. urnak, — szeg. Szívesen, A tisztelendő ur nálunk járt és L. protestáns lelkeszszel itt találkozott. Ergo, engedniök kell.

— Az »Egyetértés« budapesti térfidalegylet folyó 1889. évi márczius hó 24-én (vasárnap) esti 8 órakor a lövölde disztermében *Major Janka* k. a. hangverseny-énekesnő és *Major J. Gyula* zongora-művész ur szíves közreműködésével *hangverseny-dalestélyt* rendez. A hangversenyt táncz követi. (Személyjegy 1 frt, családjegy 2 frt). Jegyek ez érdekes estélyre kaphatók Zipser és König zeneműkereskedésében (V., váci-körut 24. sz.), valamint a hangverseny napján este a pénztárnál.

Pályázat.

A marosvásárhelyi status quo ante izrael. hitközség egy rabbiállásra ezennel pályázatot hirdet.

A rabbi évi fizetése o. é. **900 frt; 300 frt lakbér illetmény** és külön megállapított járulékok, melyek az alulirt hitk. elnöknel megtudhatók. A rabbi teendőkhöz a hittanoktatás is tartozik. Pályázók, kik 3 elismert rabbitól képesítéssel (התרות) birnak, a nágyméltóságú vallás- és közoktatásügyi magy. kir. miniszterium által 1885. november hó 13-án 1024. sz. a. az izr. anyakönyvvezetés ügyében kiadott rendelet §-ának megfelelnek, azonkívül pedig magyar és német hitszónoklatot tartani képesek, felkéretnek kellően felszerelt okmányokat, koruk és családi viszonyaik kiűtötésével **1889. április hó 30-ig** az alulirt elnökséghez beküldeni.

Az alkalmazás külön meghívás útján megtartott

próbaszónoklat után történik és az utiköltség csak az alkalmazottnak fog megtérítletni.

Marosvásárhelytt, 1889. márcz. 12-én.

Breuer Márk,
hitk. jegyző.

Schwarz János,
hitk. elnök.

Kohn Arnold

gazdag sirkőraktárát

(Váczikörut 14, szemben az Andrassyut torkolatával.)

ajánlja mindazok figyelmébe, kiknek a sirkőállítás szomorú kötelességét kell teljesíteniök.

Szép és pontos kivitelért és lehetőleg olcsó megszámitásért kezekedik a cég jó hirneve.

== Szombaton és ünneppnapon zárva. ==

Figyelmeztetés!

Tekintettel arra, hogy a hitközségünk tagjai részére való húsvéti kenyér (maczosz) szolgáltatásnak joga a nm. földm. ipar és kereskedelmi m. kir. ministerium rendelete értelmében kizárólag az alulirt hitközségnek van fenntartva, indittatva érezzük magunkat arra figyelmeztetni a t. hitközségi tagokat, hogy maczosz szükségletüket csakis hitközségünk maczosz sütőinél szerezzék be, minthogy a maczosznak ugy a vidékről leendő behozatalát, mint a budai észekről, Kőbányáról és egyéb elővárosokból való beszállítását, valamint a netalán megkísérlett csempészetét, avagy ügynökök általi illetéktelen elárúsítását legszigorubbán ellenőrizni és hatóságielkobzással megakadályozni fogjuk.

A pesti izr. hitközség előljárósága.

Pályázat.

Az alulirt hitközség kebelében egy **700 frt.** évi fizetéssel díjazott „Dájani“ állás szerveztetvén, arra ezennel pályázat hirdettetik. Folyamodhatnak ezen állásra oly egyének, kik a „Hatorá-n“ kívül okleveles tanítók, s a „Thalmud-Thóra“ vezetésére szükséges magyar-, német- de különösen héber ismereteket birják. Kellően felszerelt folyamodványok **ápril hó 15-ikéig** az alulirt előljáróságához intézhetők; az állás azonnal elfogallható.

Az egyesült győr- és győrszigeti izraelita hitközség előljárósága.

Budapesti közuti vaspálya-társaság.

HIRDETMÉNY.

A budapesti közuti vaspálya-társaság

XXIV. rendes közgyűlése

f. évi ápril hó 9-én délelőtti 10 órakor az evang. iskola-épület dísztermében (Sütő-utca 1. sz.) fog megtartatni.

N a p i r e n d:

1. Igazgatósági évi jelentés. — Előterjesztése az 1888. évi zárszámadásnak, mérlegnek és a felügyelő bizottság ide vonatkozó jelentésének, Határozat a felmentvény érdemében.
2. Az osztalék megállapítása.
3. Az 1839. évi építési költségvetés megállapítása.
4. Az alapszabály 5., 24. és 53. §§-nak megváltoztatása.
5. Neta'áni indítványok a t. részvényesek köréből, amennyiben ilyenek alapszabályszerűen (8 nappal a közgyűlés előtt írásban) az igazgatóságnál bemutatni fognának.

Budapest, 1889. márczius 14-én.

☛ Szavazati joggal birnak a társaság közgyűlésein (alapszab. 15. és 20. §§.) mindazon részvényesek, kiknek részvényei a részvénykönyvben 45 nap óta vannak saját nevükre írva, ha részvényeiket, legalább 4 nappal a közgyűlés előtt az igazgatóságnál leteménezzik. Felkéretnek ehhez képest a t. részvényes urak, kik a jelen közgyűlésben résztvenni óhajtanak, miszerint részvényeiket, a szelvényekkel együtt, bezárólg **f. évi ápril 5 éig**, a délelőtti hivatalos órák alatt az igazgatóságnál (VI. ker. Andrassy-ut 9. sz.) tétírtvénnyel mellett letenni méltóztassanak, hol a szavazási igazolványokkal egyidejűleg, az előterjesztendő zárszámla és mérleg valamint a felügyelőbizottság jelentése is lesz átvehető.

Budapest, 1889. márczius 14-én.

Az igazgatóság.